

ОРИГІНАЛЬНА НАУКОВА СТАТТЯ

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СПОРТСМЕНІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ В КАРАТЕ

Ірина Когут^{1ABCDE}, Вікторія Маринич^{1ABCDE}, Катерина Чебанова^{1ABCDE}

¹Національний університет фізичного виховання та спорту України

Авторський вклад: А – дизайн дослідження; В – збір даних; С – статаналіз; D – підготовка рукопису; Е – збір коштів

Автор кореспондент: Катерина Чебанова, e-mail: k.v.ch@ukr.net

Прийнято до публікації: 14.05.2021

Опубліковано: 25.06.2021

DOI: 10.17309/tmfv.2021.2.04

Анотація

Мета дослідження: визначення ключових засад методологічного та методичного забезпечення організації інклюзивного навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате.

Матеріали і методи. Учасниками дослідження були експерти у сфері фізичного культури і спорту, а саме: заслужений тренер України, заслужений працівник сфери фізичної культури і спорту України, голова Комітету спорту інвалідів Української федерації карате, спортсмени з інвалідністю, що мають статус чемпіонів Світу та чемпіонів Дефлімпійських ігор та ін. Усі експерти є досвідченими, та мають спортивний (професійний) стаж від 5 до 20 років. Для досягнення поставленої мети дослідження були використані наступні методи: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, метод експертної оцінки, анкетування. Статистичний аналіз проводився за допомогою методів математичної статистики. Експертна оцінка проводилась методом ранжування. Ступінь узгодженості експертів визначався за допомогою коефіцієнта конкордації Кенделла.

Результати. В ході дослідження було визначено методологічні та методичні аспекти організації інклюзивного навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате. Однією з головних особливостей в організації тренувальних занять в карате серед осіб з інвалідністю є їх нозологічна група. Саме від нозологічної групи залежить подальший підбір засобів та методів навчально-тренувальної роботи. Під час інклюзивних тренувальних занять найбільшу увагу приділяють корекційно-компенсаторній (14,6 %), рекреативно-оздоровчій (13,6 %) та профілактичній (13,4 %) роботі. Разом з цим, не менш важливу роль відіграє вирішення такого завдання, як соціалізація осіб з інвалідністю через спорт, як систему взаємовідносин у суспільстві.

Висновки. На підвищення ефективності організації інклюзивного навчально-тренувального процесу впливає правильно підібране методологічне та методичне забезпечення, яке має свої особливості, що, по-перше, залежать від нозологічної групи, по-друге, характеризуються правильним вибором засобів, методів, принципів та функцій, що реалізуються під час занять, по-третє, направлені на соціалізацію осіб з інвалідністю.

Ключові слова: інклюзивний підхід, спортсмен з інвалідністю, нозологічна група, навчально-тренувальний процес, методологічне та методичне забезпечення, адаптивна фізична культура, спорт, карате.

Вступ

Постановка проблеми. Організація навчально-тренувального процесу регламентується чинними нормативно-правовими документами України. Зміст спортивно-виховної роботи відображається у навчальних планах, програмах, підручниках, посібниках, інших

дидактичних матеріалах, тобто в структурі методологічного та методичного забезпечення навчально-тренувального процесу спортсменів (Палатний, 2017; Когут, Маринич, & Чебанова, 2017).

В Україні з 2012 р. розпочалося активне залучення осіб з інвалідністю до занять карате, завданням якого є фізичний розвиток, психологічна підтримка та соціальна адаптація каратистів. У період з 2012 р. до теперішнього часу розвиток карате для осіб з інвалідністю

відбувається, насамперед, через створення комерційних інклюзивних спортивних клубів. Тренувальний процес для осіб з інвалідністю в таких клубах здійснюється за зразком тренувального процесу для здорових спортсменів. Карате для осіб з інвалідністю, це вид спорту, що не представлений у програмі Паралімпійських ігор, крім цього, він не є видом спорту, який розвивається у закладах позашкільної освіти спортивного профілю (дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю, спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи для осіб з інвалідністю паралімпійського та дефлімпійського резерву). Ось чому, сьогодні в нашій державі не існує навчально-тренувальної програми з даного виду спорту або будь-яких інших дидактичних матеріалів, які дали б змогу зробити навчально-тренувальний процес в карате для осіб з інвалідністю більш ефективним. Тому виникає нагальна потреба розробки необхідного програмно-методичного забезпечення, що надасть змогу якнайкраще реалізовувати поставлені завдання.

З метою забезпечення ефективності навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю, які тренуються в умовах інклюзивного середовища, необхідним є розроблення методичних рекомендацій, посібників щодо психолого-педагогічних особливостей в організації навчально-тренувального процесу, комплексної реабілітації та створення передумов для соціалізації осіб з інвалідністю в умовах інклюзивного підходу (Хіменес & Задорожна, 2018). Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей. Інклюзивний підхід у спорті – це сукупність єдиноспрямованих за змістом принципів і методів організації навчально-тренувального процесу, що дозволяє забезпечити ефективне залучення та включення до занять всіх його учасників. Інклюзивний навчально-тренувальний процес – це сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на підвищення рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості всіх його учасників, в тому числі осіб з інвалідністю, якщо не має медичних протипоказань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для успішної організації навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю необхідним є його методологічне та методичне забезпечення (Евсеев, Шелков, Чурганов, & Гаврилова, 2014; Kiurppis, 2018; Sparkes & Smith, 2012). У наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних фахівців сфери адаптивної фізичної культури і спорту розкрито окремі аспекти систематизації наукових знань щодо підготовки спортсменів в адаптивному спорті (Розторгуй, 2017; Wilhelmsen & Sorensen, 2017; Bastos, Corredeira, & Fonseca, 2019), обґрунтовано сучасні методичні підходи до вирішення науково-практичних завдань тренувального процесу спортсменів з відхиленням розумового розвитку за програмами Спеціальних Олімпіад (Бріскін, Передерій, & Пітин, 2017; Helmer, Panetta, Pimentel, Renker, & Sawanec, 2017). Деякі дослідження присвячені питанням розвитку програмно-методичного забезпечення діяльності ДЮСШ (Дідух & Когут, 2017; Шандригось, Первачук, Яременко, & Латишев, 2017), нормативно-правовому забезпеченню розвитку неолімпійського спорту (Титаренко & Кропивницька, 2019), організаційному забезпеченню фізкультурно-оздоровчої

роботи з молоддю в позашкільних навчальних закладах та на заняттях з позашкільної освіти (Kogut & Marynych, 2016; Sekhri, 2019), підготовкою тренерів та вчителів для роботи з особами з інвалідністю (Braga, Taliaferro, & Blaggrave, 2018; Richards, & Wilson, 2020). Окремі дослідження розкривають питання соціалізації через спорт (Cazee, 2020; Justice, Logan, Lin, & Kaderavek, 2014; Todor & Turcu, 2018; Foster, Fitzgerald, & Stride, 2018), зокрема через єдиноборства (Kasum, Gligorov, & Nastasić-Stošković, 2011; Oblak, Karpljuk, Vodičar, & Šimenko, 2020) та карате (Yip, 2019; Greco, Cataldi, & Fischetti, 2019; Ben Messaud, 2016). Разом з тим, залишається недостатньо вивченим питання, що присвячене методологічному та методичному забезпеченню організації саме інклюзивного навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате.

Гіпотеза дослідження. Навчально-тренувальний процес спортсменів з інвалідністю в карате буде більш ефективним, якщо визначити та реалізувати специфічні характеристики методологічного та методичного забезпечення, пов'язаних з інклюзивним підходом.

Мета дослідження. Визначення ключових засад методологічного та методичного забезпечення організації інклюзивного навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате.

Матеріали і методи

Учасники дослідження

У дослідженні взяли участь 10 експертів у сфері фізичної культури і спорту віком від 25 до 60 років. Серед них: заслужений тренер України (версія JKS), заслужений працівник сфери фізичної культури і спорту України (версія WKF), голова Комітету спорту інвалідів Української федерації карате (версія WKF), чемпіонка Світу з пара-карате 2016 року (версія WKF), трикратна чемпіонка Дефлімпійських Ігор 2017 року (версія WKF) та ін. Всі експерти мають досвід роботи тренером зі спортсменами з інвалідністю (порушення слуху та опорно-рухового апарату) за версіями WKF та JKS. Стаж професійної (спортивної) діяльності експертів – від 5 до 20 років.

Організація дослідження

Для вирішення поставлених завдань були використані такі методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, метод експертної оцінки, анкетування.

Для визначення специфіки інклюзивного підходу до побудови навчально-тренувального процесу в карате та його методологічного та методичного забезпечення проведено анкетування та експертне оцінювання. Експерти були залучені для визначення критеріїв, які лягли в основу формування навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю. Їм було запропоновано визначити методологічні та методичні аспекти організації інклюзивного навчально-тренувального процесу а саме: особливості тренування спортсменів, які мають вади у розвитку; основні функції, що реалізуються під час занять в інклюзивному карате, а також принципи культурного і духовного розвитку людини та суспіль-

ства, включаючи осіб з інвалідністю. Для проведення анкетування було розроблено анкету, яка включала 13 запитань. У вступній частині анкети розміщено обґрунтування проблематики та мету дослідження. Перша частина анкети передбачала фіксацію відомостей про стаж та професійну кваліфікацію респондентів. Основна частина анкети включала запитання щодо досліджуваної проблематики, а саме: факторів, функцій та принципів, які впливають на організацію навчально-тренувального процесу осіб з інвалідністю в карате. Анкетування проводилось у відкритій формі.

Статистичний аналіз

Методи математичної статистики (середнє значення (X), середнє квадратичне відхилення (SD), коефіцієнт конкордації за методом Кендалла (W) використано з метою аналізу та статистичної обробки отриманих результатів дослідження. Статистична обробка матеріалів проводилась за допомогою програмного пакету Microsoft Excel 2016.

Метод експертної оцінки дозволив отримати необхідні кількісні результати за суб'єктивними оцінками експертів. Експертиза проводилась за допомогою методу ранжування, у якості оцінки була обрана порядкова шкала, за якою експерти оцінювали твердження по рангах від 1 до 10. Таким чином, найменший ранг, що дорівнює 1, відповідав найменш значущому твердженню експертизи, а найвищий ранг – 10 найбільш значущому.

Ступінь узгодженості відповідей експертів визначалась за допомогою коефіцієнта конкордації Кендалла (W). Для оцінки значущості коефіцієнта конкордації було використано критерій узгодженості Пірсона. При визначенні узгодженості думок експертів приймался рівень надійності $P = 99\%$ (ймовірність помилки 1 %, тобто рівень значущості $p = 0,01$ або $p = 0,001$).

Результати

Визначено, що особливості тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате обумовлені декількома факторами, такими як: вид захворювання дитини, рівень інтелектуального розвитку, рівень соціалізації та фізичний і психологічний стан (рис. 1).

Результати експертної оцінки свідчать про те, що в роботі зі спортсменами з інвалідністю найбільш впливовим фактором, який обумовлює специфіку побудови тренувального процесу в карате, є їх приналежність до конкретної нозологічної групи. Це пояснюється тим, що для кожної нозологічної групи підбираються комплекси спеціальних фізичних вправ та рухливі ігри, які сприяють покращенню стану здоров'я та підвищенню рівня фізичного розвитку.

Побудова навчально-тренувальних занять осіб з інвалідністю в карате має різну структуру в залежності від їх захворювання. Наприклад, при дитячому церебральному паралічі (ДЦП) важливими є вправи на гнучкість та координацію, при затримці фізичного розвитку (ЗФР) – вправи на силу та швидкість. Розвиток витривалості є в рівній мірі корисним для всіх представлених нозологій. Також варто зауважити, що при складанні планів занять в карате так само важливо враховувати й інші представ-

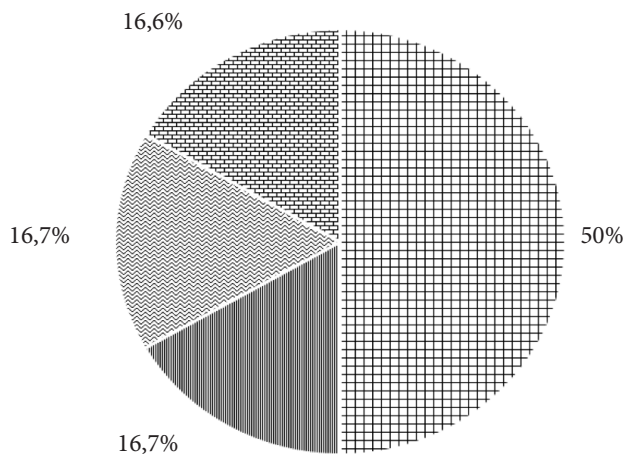

Рис. 1. Фактори, що обумовлюють специфіку тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате (за результатами експертного оцінювання, $n=10$), %: – нозологічна група; – рівень соціалізації; – можливість сприйняття інформації; – рівень фізичного розвитку

лені фактори. Від рівня соціалізації залежить ефективність роботи в парах на занятті, від рівня інтелектуального розвитку – складність навчального матеріалу, від рівня фізичного розвитку – величина навантаження.

Базуючись на власному досвіді професійної діяльності (тренерська діяльність у спортивних клубах, спортивних секціях, викладацька діяльність тощо), експертами були визначені основні функції, що реалізуються під час тренувальних занять в пара-карате.

Експертам було запропоновано проранжувати функції виховання, які необхідно реалізовувати на навчально-тренувальних заняттях (табл. 1). Саме ці функції представляють собою основну мету роботи тренера з особами з інвалідністю.

Визначено ступінь узгодженості думок експертів за коефіцієнтом конкордації $W=0,932$ та χ^2 критерію = 102,51 (при $p < 0,01$), що свідчить про високий ступінь узгодженості експертів.

Таким чином, можна вважати, що думки експертів щодо функцій, що реалізуються під час тренувальних занять в пара-карате цілком узгоджені.

За даними експертів (рис. 2), під час тренувальних занять зі спортсменами з інвалідністю найбільш важливими є такі функції: корекційно-компенсаторна (14,6 %), рекреативно-оздоровча (13,6 %) та профілактична (13,4 %). Майже не реалізуються: видовищна та естетична (1,9 %), гуманістична (2,2 %).

Для визначення головних принципів культурного та духовного розвитку для осіб з інвалідністю, експертам було запропоновано проранжувати принципи, що реалізуються під час тренувальних занять та змагань в карате (табл. 2).

Визначено ступінь узгодженості думок експертів за коефіцієнтом конкордації $W=0,806$ та χ^2 критерію = 32, (при $p < 0,01$), що свідчить про високий ступінь узгодженості експертів.

Таким чином можна вважати, що думки експертів щодо принципів культурного та духовного розвитку осіб з інвалідністю цілком узгоджені.

Таблиця 1. Функції, що реалізуються під час тренувальних занять в пара-карате (за результатами експертного оцінювання, n = 10)

Номер експерта	Номер твердження											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	12	11	6	5	3	4	9	10	2	7	8	1
2	12	10	7	4	3	5	11	9	2	6	8	1
3	11	12	6	3	4	5	10	9	1	7	8	2
4	10	12	5	3	6	4	11	8	1	9	7	2
5	12	9	5	3	4	6	10	11	1	7	8	2
6	12	10	6	4	3	5	11	9	2	8	7	1
7	10	8	5	4	3	7	12	11	2	6	9	1
8	12	11	6	2	4	5	10	8	3	7	9	1
9	11	10	4	2	6	5	12	9	1	7	8	3
10	12	11	4	3	5	6	10	9	2	8	7	1
Сума рангів	114	104	54	33	41	52	106	93	17	72	79	15
Відхилення від середньої суми рангів	49	39	-11	-32	-24	-13	41	28	-48	7	14	-50
Квадрат відхилення	2401	1521	121	1024	576	169	1681	784	2304	49	196	2500

Примітки. * 1 – корекційно-компенсаторна; 2 – профілактична; 3 – освітня; 4 – розвиваюча; 5 – виховна; 6 – ціннісно-орієнтаційна; 7 – рекреативно-оздоровча; 8 – спортивна і змагальна; 9 – гуманістична; 10 – інтегративна; 11 – комунікативна; 12 – видовищна та естетична.

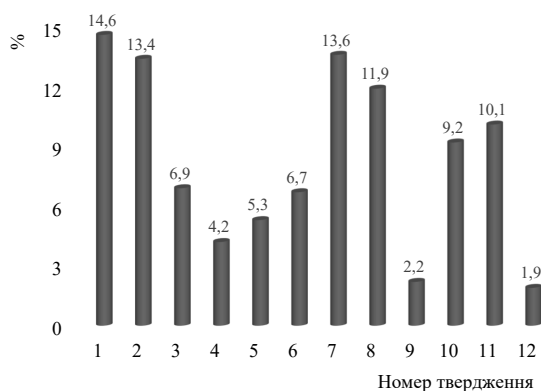

Рис. 2. Виховні функції, що реалізуються тренерами на навчально-тренувальних заняттях з карате: 1 – корекційно-компенсаторна; 2 – профілактична; 3 – освітня; 4 – розвиваюча; 5 – виховна; 6 – ціннісно-орієнтаційна; 7 – рекреативно-оздоровча; 8 – спортивна і змагальна; 9 – гуманістична; 10 – інтегративна; 11 – комунікативна; 12 – видовищна та естетична

Дискусія

У дослідженні припускалось, що методологічне та методичне забезпечення має безпосередній вплив на ефективність організації інклюзивного навчально-тренувального процесу спортсменів з інвалідністю в карате. Результати експертної оцінки показали, що в карате формування плану навчально-тренувального процесу в більшості залежить від принципів, методів та засобів тренування, а в організації інклюзивного підходу не менш важливими є функції, які реалізуються під час занять. Аналіз результатів досліджень фахівців сфери адаптивної фізичної культури і спорту показав, що переважна більшість робіт направлена на систематизацію наукових знань щодо навчання та підготовки спортсменів

Таблиця 2. Принципи культурного та духовного розвитку осіб з інвалідністю (за результатами експертного оцінювання, n = 10)

Номер експерта	Номер твердження				
	1	2	3	4	5
1	1	3	4	2	5
2	1	2	5	3	4
3	2	1	4	3	5
4	3	1	4	2	5
5	1	2	5	3	4
6	1	3	4	2	5
7	2	1	5	3	4
8	1	2	4	3	5
9	2	1	3	4	5
10	1	2	4	3	5
Сума рангів	15	18	42	28	47
Відхилення від середньої суми рангів	-15	-12	12	-2	17
Квадрат відхилення	225	144	144	4	289

Примітки. * 1 – гуманістичного спрямування; 2 – безперервності фізкультурної освіти; 3 – соціалізації; 4 – інтеграції; 5 – пріоритетної ролі соціуму.

в адаптивному спорті (Бріскін та ін., 2017; Евсеев та ін., 2014; Bastos, Corredera, & Fonseca, 2019). В даних дослідженнях адаптивний спорт розглядається саме як спорт вищих досягнень, а отже і має подібне методологічне та методичне забезпечення. Крім того, вивчаються різні аспекти підготовки спортсменів більшості нозологічних груп: з вадами зору, слуху, порушеннями опорно-рухового апарату та ін (Бріскін та ін., 2017; Розторгуй, 2017). Найявні дослідження фахівців сфери фізичної культури і спорту направлені на вивчення питань програмно-методичного та нормативно-правового забезпечення організації навчально-тренувального процесу в олімпійських

(Дідух & Когут, 2017; Палатний, 2017; Шандригось та ін., 2017) та неолімпійських (Титаренко, Кропивницька, 2019) видах спорту. Наші дослідження, в першу чергу, доводять важливість методологічного та методичного забезпечення в організації навчально-тренувального процесу не тільки в спорті вищих досягнень (олімпійському, неолімпійському), а й в адаптивних видах спорту (зокрема, пара-карате) та в спортивно-масовій роботі з особами з інвалідністю. Нами описані методологічні та методичні аспекти організації інклюзивного навчально-тренувального процесу в карате. Ми визначили, що формування навчальних планів в більшості залежить від принципів, методів та засобів тренування, а в організації інклюзивного навчально-тренувального процесу не менш важливими є функції, які реалізуються під час занять. В карате для осіб з інвалідністю одним з головних завдань є підвищення рівня фізичного розвитку та покращення рівня здоров'я (реалізація корекційно-компенсаторної функції). Заняття карате для осіб з інвалідністю дає можливість корегувати та розвивати сенсорні функції: вестибулярну, зорову, слухову, тактильну, кінестетичну; соматичні функції, такі як постава, дихальна та серцево-судинна системи; моторні функції: відхилення у розвитку фізичних якостей, координації рухів; психічні функції (увагу, мову, поведінку, пам'ять та ін.). Основними завданнями рекреаційно-оздоровчої функції є задоволення потреб осіб з інвалідністю у активних формах відпочинку та відновленні фізичного та психологічного станів організму. Різноманітні форми фізичної активності, що адаптуються згідно нозологічних груп, дають можливість реалізувати вищезгадані потреби, а спортивні заходи, такі як змагання в пара-карате є засобами соціалізації осіб з інвалідністю. Крім корекційно-компенсаторної, рекреаційно-оздоровчої та профілактичної функцій в адаптивному спорті виділяють і інші, які, на жаль, в карате не реалізуються.

Важливо відмітити і вплив нозологічної групи на специфіку організації навчально-тренувального процесу в карате та на його подальшу ефективність. Саме від нозологічної групи залежить подальший підбір методів і засобів, що будуть використовуватися, та принципів і функцій, що будуть реалізовані у навчально-тренувальному процесі. Згідно з думкою експертів, найбільш вагомими принципами розвитку осіб з інвалідністю, які реалізуються в спорті, є пріоритетна роль соціуму та соціалізація. Це можна пояснити тим, що заняття карате в інклюзивній групі особам з інвалідністю дають можливість мати відповідний статус, бути залученими до соціальної системи, яка в свою чергу, справляє на них системоформуючий вплив (формує відповідне мікросередовище). При взаємодії з суспільством (мікросередовищем) особи з інвалідністю мають змогу визначити характерні для себе риси, наприклад, такі як самосвідомість, цінність орієнтації, автономність, а також соціальні відносини. Про соціальні відносини (соціалізацію) осіб з інвалідністю можна сказати, що це становлення не

загальних соціальних якостей, а виникнення конкретного соціального досвіду, який зумовлений мікросоціумом, в якому вони перебувають. Тому, варто зазначити, що заняття в інклюзивній групі дають можливість соціалізуватися всім учасникам навчально-тренувального процесу не залежно від стану здоров'я. Отже, змагання, що інтегровані в систему загального календарного плану – це чинники, що формулюють основу психологічних зв'язків всіх учасників та глядачів змагань. Тому варто зазначити, що спорт, це не лише система фізичних вправ, але і система відносин у суспільстві, які мають свою важливу соціальну роль та визначають свою інтегративну функцію, як складову процесу соціалізації осіб з інвалідністю. Проте, основним завданням інклюзивного навчально-тренувального процесу в карате залишається саме соціалізація осіб з інвалідністю. Саме через спільні заняття спортом, в даному випадку карате, особи з інвалідністю зможуть підвищити свої адаптивні можливості соціалізації через отримання нових знань, формування нових умінь і навичок. Водночас соціум навчиться сприймати інвалідність як суспільне явище, а осіб з інвалідністю як партнерів у взаємодії.

Висновки

На підвищення ефективності організації інклюзивного навчально-тренувального процесу впливає правильно підібране методологічне та методичне забезпечення, яке має свої особливості, які, по-перше, залежать від нозологічної групи, по-друге, характеризуються правильним вибором засобів, методів, принципів та функцій, що реалізуються під час занять, по-третє, направлені на соціалізацію осіб з інвалідністю.

За результатами експертного оцінювання спеціалістів сфери фізичної культури і спорту виявлено основні функції виховання, що реалізуються на заняттях з інклюзивного карате: корекційно-компенсаторна (14,6%), рекреаційно-оздоровча (13,6%), профілактична (13,4%); встановлені основні принципи розвитку осіб з інвалідністю, що реалізуються під час занять: пріоритетна роль соціуму (31,33%) та соціалізація (28%).

Вдячності

Роботу виконано в рамках теми 1.7. «Організаційно-методичні основи розвитку адаптивного спорту» Тематичного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2016–2020 рр. Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0116U001613).

Конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

Палатний, А. Л. (2017). Базове нормативно-правове забезпечення розвитку спорту (на прикладі олімпійських спортивних єдинборств). *Вісник*

References

Palatnyi, A. L. (2017). Bazove normatyvno-pravove zabezpechennia rozvytku sportu (na prykladі olimpiyskykh sportyvnykh yedynoborstv). *Visnyk*

- Запорізького національного університету. Серія: Фізичне виховання та спорт. Зб. наук. пр., 2, 94-103.
- Когут, І., Маринич, В., & Чебанова, К. (2017). Сутність підготовки тренера для роботи зі спортсменами з інвалідністю. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, (3), 20-25.
<https://doi.org/10.32652/tmfvs.2017.3.20-25>
- Хіменес, Х. Р., & Задорожна, О. Р. (2018). Адаптивний спорт у системі цінностей сучасного українського суспільства. *Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (9), 90-93.
- Евсеев, С. П., Шелков, О. М., Чурганов, О. А., & Гаврилова, Е. А. (2014). Научно-методическое сопровождение паралимпийского спорта (литературный обзор). *Адаптивная физическая культура*, 2(58), 7-12.
- Kiuppis, F. (2018). *Inclusion in sport: Disability and participation*.
<https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1225882>
- Sparkes, A. C., & Smith, B. (2012). *Chapter 8 Embodied Research Methodologies and Seeking the Senses in Sport and Physical Culture: A Fleshing out of Problems and Possibilities*. In K. Young & M. Atkinson (Eds.), *Qualitative Research on Sport and Physical Culture* (Vol. 6, pp. 167-190). Emerald Group Publishing Limited.
[https://doi.org/10.1108/S1476-2854\(2012\)0000006011](https://doi.org/10.1108/S1476-2854(2012)0000006011)
- Розторгуй, М. С. (2017). Науково-методичне забезпечення підготовки спортсменів в адаптивному спорті. *Міжнародна науково-практична конференція «Фізична культура, спорт та здоров'я»*, 232-235.
- Wilhelmsen, T., & Sorensen, M. (2017). Inclusion of children with disabilities in physical education: A systematic review of literature from 2009 to 2015. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 34(3), 311-337.
<https://doi.org/10.1123/apaq.2016-0017>
- Bastos, T. C. L., Corredeira, R. M. N., & Fonseca, A. M. (2019). *The application of psychological techniques in disability sport: a qualitative study with elite athletes*. Conexões: Revista da Faculdade de Educação Física da UNICAMP, 17.
<https://doi.org/10.20396/conex.v17i0.8658424>
- Бріскін, Ю., Передерій, А., & Пітин, М. (2017). Методичне забезпечення системи підготовки спортсменів Спеціальних Олімпіад. *Український журнал медицини, біології та спорту*, 2(1), 200-208.
<https://doi.org/10.26693/jmbs02.01.200>
- Helmer, K., Panetta, V., Pimentel, J., Renker, J., & Sawanec, C. (2017). *Parents' Perspectives on the Participation of Children with Disabilities in Community-Based Youth Sports* (Doctoral dissertation, Utica College).
- Дідух, В. П., & Когут, І. О. (2017). Програмно-методичне забезпечення діяльності ДЮСШ: стан, проблеми. *Матеріали X Міжнародної наукової конференції «Молодь та олімпійський рух»*, 83.
- Шандригось, В., Первачук, Р., Яременко, В., & Латишев, М. (2017). Удосконалення програмно-методичного забезпечення з вільної боротьби. *Молода спортивна наука України*, 1(21).
- Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Serii: Fizychnye vykhovannia ta sport. Zb. nauk. pr., 2, 94-103.
- Kohut, I., Marynych, V., & Chebanova, K. (2017). Sutnist pidhotovky trenera dlia roboty zi sportsmenamy z invalidnistiu. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, (3), 20-25.
<https://doi.org/10.32652/tmfvs.2017.3.20-25>
- Khimenes, Kh. R., & Zadorozhna, O. R. (2018). Adaptivnyi sport u systemi tsinnosti suchasnoho ukrainskoho suspilstva. *Naukovyi chasopys [Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni MP Drahomanova]. Serii 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fyzyczna kultura i sport)*, (9), 90-93.
- Evsseev, S. P., Shelkov, O. M., Churganov, O. A., & Gavrilova, E. A. (2014). Nauchno-metodicheskoe soprovozhdenie paralimpiiskogo sporta (literaturnyi obzor). *Adaptivnaia fizicheska kultura*, 2(58), 7-12.
- Kiuppis, F. (2018). *Inclusion in sport: Disability and participation*.
<https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1225882>
- Sparkes, A. C., & Smith, B. (2012). *Chapter 8 Embodied Research Methodologies and Seeking the Senses in Sport and Physical Culture: A Fleshing out of Problems and Possibilities*. In K. Young & M. Atkinson (Eds.), *Qualitative Research on Sport and Physical Culture* (Vol. 6, pp. 167-190). Emerald Group Publishing Limited.
[https://doi.org/10.1108/S1476-2854\(2012\)0000006011](https://doi.org/10.1108/S1476-2854(2012)0000006011)
- Roztorhui, M. S. (2017). Naukovo-metodychne zabezpechennia pidhotovky sportsmeniv v adaptivnomu sporti. *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia "Fyzyczna kultura, sport ta zdorovia"*, 232-235.
- Wilhelmsen, T., & Sorensen, M. (2017). Inclusion of children with disabilities in physical education: A systematic review of literature from 2009 to 2015. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 34(3), 311-337.
<https://doi.org/10.1123/apaq.2016-0017>
- Bastos, T. C. L., Corredeira, R. M. N., & Fonseca, A. M. (2019). *The application of psychological techniques in disability sport: a qualitative study with elite athletes*. Conexões: Revista da Faculdade de Educação Física da UNICAMP, 17.
<https://doi.org/10.20396/conex.v17i0.8658424>
- Briskin, Yu., Perederii, A., & Pityn, M. (2017). Metodychne zabezpechennia systemy pidhotovky sportsmeniv Spetsialnykh Olimpiad. *Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu*, 2(1), 200-208.
<https://doi.org/10.26693/jmbs02.01.200>
- Helmer, K., Panetta, V., Pimentel, J., Renker, J., & Sawanec, C. (2017). *Parents' Perspectives on the Participation of Children with Disabilities in Community-Based Youth Sports* (Doctoral dissertation, Utica College).
- Didukh, V. P., & Kohut, I. O. (2017). Prohramno-metodychne zabezpechennia diialnosti DIuSSH: stan, problemy. *Materialy X Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii "Molod ta olimpiiskyi rukh"*, 83.
- Shandryhos, V., Pervachuk, R., Yaremenko, V., & Latyshev, M. (2017). Udoskonalennia prohramno-metodychnoho zabezpechennia z vilnoi borotby. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy*, 1(21).

- Титаренко, М., & Кропивницька, Т. (2019). Нормативно-правове забезпечення розвитку неолімпійського спорту в Україні. *The Caucasus. Economic and Social Analysis Journal of Southern Caucasus*, 4(31), 18-22.
- Kogut, I., & Marynych, V. (2016). Organization maintenance of health related physical culture work with students in out-of-school establishments. *Physical Education of Students*, 20(4), 12-23. <https://doi.org/10.15561/20755279.2016.0402>
- Sekhri, A. (2019). Participation in extracurricular activities: A boon for children with special needs. *I-Manager's Journal on Educational Psychology*, 12(4), 42-53. <https://doi.org/10.26634/jpsy.12.4.15489>
- Braga, L., Taliaferro, A., & Blgrave, J. (2018). Inclusion in the 21st century: Insights and considerations for teacher and coach preparation. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 89(6), 42-49. <https://doi.org/10.1080/07303084.2018.1476938>
- Richards, K. A. R., & Wilson, W. J. (2020). Recruitment and initial socialization into adapted physical education teacher education. *European Physical Education Review*, 26(1), 54-69. <https://doi.org/10.1177/1356336X18825278>
- Cazee, C. (2020). *Ensuring Access for Individuals with Disabilities In Sporting Activities: Sports for ALL*
- Justice, L., Logan, J., Lin, T., & Kaderavek, J. (2014). Peer effects in early childhood education: Testing the assumptions of special-education inclusion. *Psychological Science*, 25(9), 1722-1729. <https://doi.org/10.1177/0956797614538978>
- Todor, R. & Turcu, M., (2018). Socialization through sport: Effects of physical education and sport. *Annals of the "Stefan Cel Mare" University: Physical Education and Sport Section - The Science and Art of Movement*, 3(2), 133-140.
- Foster, R., Fitzgerald, H., & Stride, A. (2018). The socialization and participation of Deaflympians in sport. *Sport in Society*, 22(12), 1904-1918. <https://doi.org/10.1080/17430437.2018.1530219>
- Kasum, G., Gligorov, S., & Nastasić-Stošković, T. (2011). Combat sports for persons with disabilities. *Fizička kultura*, 65(1), 60-69. <https://doi.org/10.5937/fizkul1101060K>
- Oblak, V. P., Karpljuk, D., Vodičar, J., & Šimenko, J. (2020). Inclusion of people with intellectual disabilities in judo: a systematic review of literature. *Environment*, 5, 8.
- Yip, Y. H. (2019). *The effect of Karate training on the stereotypic behaviour, social interaction and communication of the children with Autism Spectrum Disorder* (Doctoral dissertation, Hong Kong: Hong Kong Shue Yan University). <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.04223>
- Greco, G., Cataldi, S., & Fischetti, F. (2019). Karate as anti-bullying strategy by improvement resilience and self-efficacy in school-age youth. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(s5), 1863-1870. <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.s5276>
- Ben Messaud, W. (2016). Karate, and the perception of the sport. Ido Movement for Culture. *Journal of Martial Arts Anthropology*, 16(3), 47-56. <https://doi.org/10.14589/ido.16.3.6>
- Tytarenko, M., & Kropyvnytska, T. (2019). Normatyvno-pravove zabezpechennia rozvytku neolimpiiskoho sportu v Ukraini. *The Caucasus. Economic and Social Analysis Journal of Southern Caucasus*, 4(31), 18-22.
- Kogut, I., & Marynych, V. (2016). Organization maintenance of health related physical culture work with students in out-of-school establishments. *Physical Education of Students*, 20(4), 12-23. <https://doi.org/10.15561/20755279.2016.0402>
- Sekhri, A. (2019). Participation in extracurricular activities: A boon for children with special needs. *I-Manager's Journal on Educational Psychology*, 12(4), 42-53. <https://doi.org/10.26634/jpsy.12.4.15489>
- Braga, L., Taliaferro, A., & Blgrave, J. (2018). Inclusion in the 21st century: Insights and considerations for teacher and coach preparation. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 89(6), 42-49. <https://doi.org/10.1080/07303084.2018.1476938>
- Richards, K. A. R., & Wilson, W. J. (2020). Recruitment and initial socialization into adapted physical education teacher education. *European Physical Education Review*, 26(1), 54-69. <https://doi.org/10.1177/1356336X18825278>
- Cazee, C. (2020). *Ensuring Access for Individuals with Disabilities In Sporting Activities: Sports for ALL*
- Justice, L., Logan, J., Lin, T., & Kaderavek, J. (2014). Peer effects in early childhood education: Testing the assumptions of special-education inclusion. *Psychological Science*, 25(9), 1722-1729. <https://doi.org/10.1177/0956797614538978>
- Todor, R. & Turcu, M., (2018). Socialization through sport: Effects of physical education and sport. *Annals of the "Stefan Cel Mare" University: Physical Education and Sport Section - The Science and Art of Movement*, 3(2), 133-140.
- Foster, R., Fitzgerald, H., & Stride, A. (2018). The socialization and participation of Deaflympians in sport. *Sport in Society*, 22(12), 1904-1918. <https://doi.org/10.1080/17430437.2018.1530219>
- Kasum, G., Gligorov, S., & Nastasić-Stošković, T. (2011). Combat sports for persons with disabilities. *Fizička kultura*, 65(1), 60-69. <https://doi.org/10.5937/fizkul1101060K>
- Oblak, V. P., Karpljuk, D., Vodičar, J., & Šimenko, J. (2020). Inclusion of people with intellectual disabilities in judo: a systematic review of literature. *Environment*, 5, 8.
- Yip, Y. H. (2019). *The effect of Karate training on the stereotypic behaviour, social interaction and communication of the children with Autism Spectrum Disorder* (Doctoral dissertation, Hong Kong: Hong Kong Shue Yan University). <https://doi.org/10.7752/jpes.2020.04223>
- Greco, G., Cataldi, S., & Fischetti, F. (2019). Karate as anti-bullying strategy by improvement resilience and self-efficacy in school-age youth. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(s5), 1863-1870. <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.s5276>
- Ben Messaud, W. (2016). Karate, and the perception of the sport. Ido Movement for Culture. *Journal of Martial Arts Anthropology*, 16(3), 47-56. <https://doi.org/10.14589/ido.16.3.6>

METHODOLOGICAL AND METHODICAL SUPPORT FOR THE ORGANIZATION OF AN INCLUSIVE EDUCATIONAL AND TRAINING PROCESS FOR ATHLETES WITH DISABILITIES IN KARATE

Iryna Kohut^{1ABCDE}, Viktoriia Marynych^{1ABCDE}, Kateryna Chebanova^{1ABCDE}

¹National University of Ukraine on Physical Education and Sport

Authors' Contribution: A – Study design; B – Data collection; C – Statistical analysis; D – Manuscript Preparation; E – Funds Collection
Report. Article: 8 p., 2 fig., 2 tabl., 27 sources.

The purpose of the study: to determine the key principles of methodological and systematic support for the organization of an inclusive educational and training process for athletes with disabilities in karate.

Materials and methods. The experts in the field of physical culture and sports participated in the study, namely: honored coach of Ukraine, honored worker of physical culture and sports of Ukraine, chairman of the Sports Committee for People with Disabilities of the Ukrainian Karate Federation, athletes with disabilities who have the status of world champions and Deaflympics champions, etc. All experts had sports (professional) experience from 5 to 20 years. To achieve the purpose of the study, the following methods were used: analysis and generalization of scientific and methodological literature, the method of expert evaluation, questionnaire surveys. Statistical analysis was performed using the methods of mathematical statistics. Expert evaluation was performed by the ranking method. The degree of agreement of the experts was determined using the Kendall's coefficient of concordance.

Results. In the course of the study, the methodological and systematic aspects of the organization of the inclusive educational and training process for athletes with disabilities in karate were

determined. One of the main features in the organization of karate training sessions among people with disabilities is their nosological group. The further selection of means and methods of educational and training work depends on the nosological group. During inclusive training sessions, the greatest attention is paid to correctional and compensatory (14.6%), recreational and health (13.6%), and preventive (13.4%) work. At the same time, no less important is the solution of such a problem as the socialization of people with disabilities through sports, as a system of relationships in society.

Conclusions. Properly selected methodological and systematic support affects the effectiveness of the organization of the inclusive educational and training process. This support has its own characteristics, which, firstly, depend on the nosological group, secondly, are characterized by the correct choice of means, methods, principles and functions implemented during classes, and thirdly, are aimed at the socialization of people with disabilities.

Keywords: inclusive approach, athletes with disabilities, nosological group, educational and training process, methodological and systematic support, adaptive physical culture, sports, karate.

Information about the authors:

Kohut Iryna: kogut_irina@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0002-8862-9545>; Research Institute of the National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Fizkultury St, 1, Kyiv, 03150, Ukraine.

Marynych Viktoriia: wikleon@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>; Research Institute of the National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Fizkultury St, 1, Kyiv, 03150, Ukraine.

Chebanova Kateryna: k.v.ch@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0003-4601-2130>; Department of Professional, Non-Olympic and Adaptive Sports, National University of Ukraine on Physical Education and Sport, Fizkultury St, 1, Kyiv, 03150, Ukraine.

Cite this article as:

Kohut, I., Marynych, V., & Chebanova, K. (2021). Methodological and Methodical Support for the Organization of an Inclusive Educational and Training Process for Athletes with Disabilities in Karate. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 21(2), 121-128. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2021.2.04>

Received: 24.02.2021. Accepted: 14.05.2021. Published: 25.06.2021

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).